

Tiếng Việt: S và R

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Quốc
Thứ Bảy, 27 Tháng 3 Năm 2010 12:22

Có đi u, không ph i lúc nào “r” và “s” cũng thay th cho nhau đ c

M y ngày v a qua, nhân l c l i tài li u đ tìm hi u v vai trò c a các giác quan trong vi c nh n th c cũng nh v tính đ ng c p trong các giác quan đ i nhi u quan đ m tri t h c và văn hoá khác nhau (ví d s thiên v rõ r t đ i v i th giác và thính giác, đ c bi t là th giác, và s r rúng đ i v i các giác quan khác, t v giác đ n kh u giác và xúc giác), tôi tò mò đ c l i các cu n t đ i n ti ng Vi t. Và chú ý đ n hai ch quen thu c: S và R.

Hình Tiny Ngiu n

Đ đ ng nh h u h t các cu n t đ i n đ u xem s và r là m t, là hai t hoàn toàn đ ng nghĩa, h n n a, còn xem r ch là bi n âm mang tính đ a ph ng c a s . C Nguyễn Văn Ái trong T đ i n ph ng ng mi n Nam (nxb Thành ph H Chí Minh, 1994) l n Nguyễn Nh Ý trong T đ i n đ i chi u t đ a ph ng (nxb Giáo D c, 1999) đ u nghĩ nh v y. i nhi u cu n t đ i n khác, sau ch “r”, ng i ta ghi chú: “ph ng ng” r i b o xem ch “s”. Ch có Lê Văn Đ c và Lê Ng c Tr là làm ng c l i, sau ch “s”, h ghi: “xem r”. Có v nh v i h, “r” là t chính, còn “s” ch là bi n âm c a ch “r”. Không ch ng c Alexandre de Rhodes, trong cu n t đ i n

Việt-B -La (1651) và Huỳnh Tấn C, trong cuốn Địch Nam Quốc Âm (1895), cũng đồng ý như thế: Trong hai cuốn này, chỉ có “r” chứ không có “s”.

Có đi nữa, không phải lúc nào “r” và “s” cũng thay thế cho nhau được. Chúng ta nói s s m hay r r m, nhưng chỉ nói s so ng chứ không nói r ro ng; và cũng chỉ nói r r t chứ không nói s s t. Người miền Trung và miền Nam xưa nói “s” xưa nói “r”; có chữ “r r” (đưa tay thoa nhè nh đầu đó) xưa có chữ s s (hiển nhiên, ngay trước mắt).

Theo tôi, hai chữ “r” và “s” là hai từ tiếng Việt, gồm chữ và ý nghĩa, chứ không phải là hai từ hoàn toàn đồng nghĩa. Trong cuốn của tôi, “s” là đưa tay chạm vào mắt và t gì đó trong khi “r” không phải chỉ chạm mà còn xoa nh. Bởi vậy, tôi nghĩ là Huỳnh Tấn C đúng hơn các nhà từ điển khác khi định nghĩa “r” là “lấy tay mà thăm mà nh”. Từ là có sự chuyển đổi.

Cũng xin lưu ý là phần lớn các cuốn từ điển sau Huỳnh Tấn C đều định nghĩa chữ “r” hay “s” một cách rất thiếu chính xác.

Ví dụ Văn Tân và Hoàng Phê đưa định nghĩa s là “đưa bàn tay lên trên mắt và t gì để xem và t y thế nào”. Đưa bàn tay lên trên mắt và t gì? , thì được. Nhưng tại sao lại phải thêm “để xem và t y thế nào”? Chẳng lẽ s hay r chỉ có một mục đích duy nhất là để tìm hiểu một cách nghiêm trang và nghiêm chỉnh thế nào? Một người ngi bu n, không biết làm gì, lấy tay r/s râu, chẳng lẽ chỉ để biết râu mình thế nào? Một công nhân, trong lúc âu yếm, r/s nhau, cũng chỉ để “nghiên cứu” xem cái mắt mình r hay s y thế nào? Trừ, nói thế, ai cũng là nhà nghiên cứu sinh học hết ráo!

Chưa hết. Văn Tân còn định nghĩa chữ “s mó” như sau: “Đang không có mục đích vào mắt và t”. Đưa vào định nghĩa y, nhưng không bỏ bu c từ s/r mó b y b ai đó có thể cãi lại các công ty viên: Họ không làm để y gì đáng bỏ coi là xâm phạm tình d c . Đó chỉ là một hành vi “không có mục đích”. ỉ gi i!

Nhưng định nghĩa của Lê Văn Đức và Lê Ngọc Tr m i hài hước. Theo hai ông, “r” có hai nghĩa. Thứ nhất, là s, là dùng tay mó. Ví dụ: “Đêm n m t tiếng tiếng / Chiêm bao th y bu, d y r chi u không”. Thứ hai, là “lén nhng, bóp mắt kín c a đàn bà khi ngi ta ng.”

Tiếng Việt: S và R

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Quốc

Thứ Bảy, 27 Tháng 3 Năm 2010 12:22

Độc giả hiểu nghĩa thế nào, thú vị, có ba điều tôi không thể nào hiểu được: Một, tại sao chỉ nói (hay nói) và bóp nút kín cửa đàn bà mới được gọi là r? Còn ngược lại, khi đi tắm là đàn ông và ngược lại thế thì nói tác “nói” và “bóp” ý là phải thì gọi là gì nữa? Hai, tại sao lại phải nói thì nói là “vết kín”? Vì sao nói không kín miệng, nhai, chân hay... như hoa, chỉ nói thì sao? Và ba, tại sao phải đi đến lúc “ngồi ta ngồi”?

Tôi không nghi ngờ sự cần thiết và uyên bác của hai ông Lê Văn Đức và Lê Ngọc Trâm, độc giả biết cửa ông Lê Ngọc Trâm, và phải nói đi nói lại. Nhưng độc giả xong đọc hiểu nghĩa về chữ “r” của hai ông, tự nhiên tôi đâm ra phân vân và nghĩ ngợi: chữ r của hai ông ý chỉ là gì nói hay r là gì?

Nếu đúng thế, thật thú vị nghiên cứu!